

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับแนวพระราชดำริทางด้านพระพุทธศาสนา
ที่มีผลต่อการดำเนินการปกครองประเทศ

นางสาวสุรีย์ ทรัพย์สุนทร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2528

ISBN 974-564-260-6

009116

118073578

KING RAMA VI'S THOUGHTS ON BUDDHISM AND THEIR IMPACT
ON HIS GOVERNING PROCESS

Miss Suree Thubsunthorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1985

หัวข้อวิทยานิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับแนวพระราชดำริ
ทางด้านพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการดำเนินการปกครอง
ประเทศ

โดย

นางสาวสุรีย์ ทรัพย์สุนทร

ภาควิชา

ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ปิยนาด มุมนาค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ พวงพิศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

ปิยนาด มุมนาค ..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ศรียา ..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศรียา สาระยา)

ปิยนาด มุมนาค ..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ปิยนาด มุมนาค)

ณรงค์ พวงพิศ ..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ณรงค์ พวงพิศ)

วิลาสว่าง พงศ์บุตร ..... กรรมการ

(ศาสตราจารย์ วิลาสว่าง พงศ์บุตร)

สมบูรณ์ สุขสำราญ ..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับแนวพระราชดำริ
 ทางด้านพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการดำเนินการปกครอง
 ประเทศ
 ชื่อนิสิต นางสาวสุรีย์ ทรัพย์สุนทร
 อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ พวงพิศ
 ภาควิชา ประวัติศาสตร์
 ปีการศึกษา 2527

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาถึงแนวพระราชดำริทางด้านพระพุทธศาสนา
 ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงนำมาใช้ในการดำเนินการ
 ปกครองประเทศ ตลอดระยะเวลา 15 ปีของการเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ
 สิ่งที่น่ามาซึ่งประกอบการศึกษาคือพระราชประวัติส่วนพระองค์ พระราชประวัติ
 การศึกษา ทั้งในช่วงก่อนและหลังการได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมเด็จพระ-
 บรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมาร และพื้นฐานแนวพระราชดำริทางด้านพระ-
 พุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งในช่วงก่อนและ
 หลังจากเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้ว จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าพระ-
 บาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรินำพระพุทธศาสนามา
 ใช้เป็นกุศโลบายสร้างความยอมรับและสร้างความชอบธรรมให้กับสถาบันพระ-
 มหากษัตริย์และการปกครองระบอบราชาธิปไตย พร้อมทั้งใช้สนับสนุนพระบรม-
 ราโชบายในกิจการต่าง ๆ ของพระองค์ นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังได้
 รับการนำมาเน้นในเรื่องหลักคุณธรรมของประชาชน ให้ทุกคนตระหนักถึงหน้าที่
 ของตนเอง เพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม ในขณะเดียวกัน
 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงดำเนินพระองค์เป็นอัครศาสนูปถัมภก
 และพุทธมามกะอันเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนทั้งปวงอีกด้วย นอกจากนี้พบว่า

การนำพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินการปกครองประเทศของพระบาท-
สมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์ หนังสือพิมพ์
และประชาชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะพระสงฆ์ได้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด
แนวพระราชดำริทางค่านพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้า-
เจ้าอยู่หัวไปสู่ประชาชน ทำให้เกิดผลดีต่อการดำเนินการปกครองประเทศของ
พระองค์

ผู้วิจัยทำการวิจัยนิพนธ์นี้ไม่ได้มุ่งสรุปว่า พระพุทธศาสนาเป็นปัจจัย
สำคัญที่สุดในการทำให้เกิดผลดีในการดำเนินการปกครองประเทศ แต่พระพุท-
ทธศาสนาได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินการปกครองประเทศในรัชสมัยพระบาท-
สมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความสงบเรียบร้อยและราบรื่นขึ้น

2

Thesis Title	King Rama VI's Thoughts On Buddhism And Their Impact On His Governing Process
Name	Miss Suree Thubsunthorn
Thesis Advisor	Associate Professor Piyanart Bunnag Assistant Professor Narong Puangpis
Department	History
Academic Year	1984

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study King Rama VI's ideas about Buddhism which he used as a factor to rule the country during his 15 year reign. His autobiography, educational background-before and during the time that he assumed the position of a royal heir to the throne-and his basic ideas about Buddhism, before and during his reign have been also taken into consideration. The results of the study show that King Rama VI used Buddhism as a tool to create acceptability and righteousness of kingship and absolute monarchy and to support his activities. Besides, Buddhism had been used to stress his people's morality realizing what their duties were in order to provide peacefulness to society. And at the same time, he acted as a patron of Buddhism and a good Buddhist as an example for his people. It is also found that his ideas about using Buddhism to rule the country were supported by the priesthood, the

press and his people. The priesthood played an important role in transmitting his ideas to the people and this had good effects on his ruling the country.

The researcher does not intend to conclude that Buddhism was the major factor that helped him rule the country smoothly but it was one of the factors that helped him rule the country more peacefully and smoothly.

กิติกรรมประกาศ

ความสำเร็จในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รองศาสตราจารย์ปิยนาด บุนนาค ได้เป็นผู้ให้ความกรุณาต่อผู้เขียนในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ได้กรุณา สละเวลาตรวจอ่านและให้ความช่วยเหลือด้านคำแนะนำ และความคิดเห็นใน การช่วยชี้แนะแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อาจารย์ได้กรุณาให้ทั้งความรัก ความห่วงใยและกำลังใจต่อผู้เขียนมาโดยตลอด ผู้เขียนไม่สามารถจะสรรหาคำ กล่าวขอบพระคุณใดที่ยิ่งใหญ่เทียบเท่ากับความเมตตาและความหวังดีของอาจารย์ ที่มีต่อศิษย์ได้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ พวงพิศ ได้กรุณาแนะนำเกี่ยวกับหัวข้อ วิทยานิพนธ์ สละเวลา ตรวจอ่าน ปรับปรุงและแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ เป็นผล ให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ขึ้น ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอ น้อมกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฤกษ์ ที่กรุณาให้ ความห่วงใย กำลังใจ ต่อผู้เขียน รองศาสตราจารย์ ดร.ชิตา สาระยา ศาสตราจารย์วิลาสวงศ์ พงศะบุตร และรองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ สุขสำราญ ที่กรุณาตรวจแก้วิทยานิพนธ์ในขั้นสุดท้าย พร้อมทั้งให้คำแนะนำอันมีคุณค่ายิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ที่กรุณาให้ ผู้เขียนเข้าพบ เพื่อสัมภาษณ์และให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และ อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ที่กรุณา ให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวความคิดทางค่านพระพุทธรศาสนา นับว่าเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาก

ขอขอบคุณ คุณศิริกุล กาวีละ ที่ได้ช่วยเหลือด้านข้อมูล คุณวราภรณ์ ทินานนท์ คุณพูนเกษ จันทถานนท์ คุณสมณา วัสสระ และ คุณกนกวรรณ อรสุทธิกุลชัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายแพทย์สหชัย ชีระพงศ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ต่อผู้เขียนเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ด้วยความกรุณาของ คุณจารย์ณี ทัพย์พิชานัตยกร ที่ได้สละเวลาให้
ความช่วยเหลือในการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จเป็นรูปเล่มได้ ผู้เขียนขอขอบ
พระคุณไว้เป็นอย่างสูง พร้อมทั้งคุณแบน สาริกา ที่ได้ช่วยโรเนียววิทยานิพนธ์ให้
สำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี

ความรัก ความห่วงใย และกำลังใจของพ่อและแม่ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้
ผู้เขียนสามารถเขียนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ ผู้เขียนขอกราบระลึกถึงพระคุณ
ของท่านทั้งสองไว้ ณ ที่นี้

สุวิทย์ ทรัพย์สุนทร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิติกรรมประกาศ	ช
บทนำ	ค
บทที่ 1 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว : พระราชประวัติ และการศึกษาที่มีผลต่อแนวพระราชดำริเบื้องต้น ทางด้านพระพุทธศาสนาและการปกครอง	1
พระราชประวัติส่วนพระองค์โดยสังเขป	1
พระราชประวัติการศึกษา	2
ช่วงแรก ช่วงก่อนที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็น สยามมกุฎราชกุมาร	2
ช่วงที่สอง ช่วงหลังจากได้รับการแต่งตั้งให้ดำรง ตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมารแล้ว.....	6
พื้นฐานแนวพระราชดำริเบื้องต้น	18
พื้นฐานทางพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า- เจ้าอยู่หัว	21
ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ อิทธิปาฏิหาริย์ และบุญญาบารมี	26
พระราชจริยวัตร เนื่องในพระพุทธศาสนา	34
บทที่ 2 สภาพทั่วไปที่มีผลต่อพระราชดำริในการปกครองประเทศ ..	41
สภาพทางเศรษฐกิจ	41
ความตกต่ำของรายได้	41
การขยายตัวของเงินรายจ่าย	43

	หน้า
สภาพทางการเมือง	48
การดำเนินพระบรมราโชบายในเรื่องชาตินิยม	
ทางตรง	51
การดำเนินพระบรมราโชบายในเรื่องชาตินิยม	
ทางอ้อม	56
สภาพทางสังคม	57
บทที่ 3 แนวพระราชดำริทางค่านพระพุทศศาสนาที่ทรงนำมาใช้ใน	
การดำเนินการปกครองประเทศ	68
การสร้างวามชอบธรรมและรักษาเสถียรภาพของ	
พระมหากษัตริย์	68
แนวพระราชดำริในการต่อต้านกระแสความคิดทางการเมือง	
ระบบอื่นนอกจากราชาธิปไตย	84
การสร้างวามยอมรับในหมู่ประชาชนต่อพระบรมราโชบาย	88
(1) การสร้างวามยอมรับในกิจการเสือป่า ..	88
(2) การสร้างวามสำนึกในหน้าที่ของการเป็นทหาร	91
(3) การประกาศเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1	94
(4) การเรียไรชื่อเรือรบหลวง "พระร่วง" ..	101
(5) การรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง	103
(6) การสร้างวามสามัคคีในหมู่คณะสงฆ์	110
(7) พระบรมราโชวาทสอนให้บุคคลตระหนักถึง	
หน้าที่	112
(8) การต่อต้านชาวจีน	119

บทที่ 4	ท่าทีต่อแนวพระราชดำริทางค้ำพระพุทธศาสนาที่ทรงนำ	
	มาใช้ในการปกครอง	121
	พระสงฆ์	121
	หนังสือพิมพ์	142
	ประชาชน	154
บทสรุป		162
บรรณานุกรม		165
ภาคผนวก		180
ประวัติการศึกษา		186

ในการดำเนินการปกครองประเทศนั้น สิ่งที่ต้องกล่าวถึงคือ แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจและความชอบธรรมในอำนาจการปกครอง อำนาจจัดเป็นทรัพยากรทางการเมืองอย่างหนึ่ง ซึ่งมีที่มาหลายอย่าง เช่น การมีฐานะทางสังคมสูง เป็นผู้ควบคุมกำลังอำนาจบังคับ ผู้คุมหน่วยกำลังรบ หรือผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจสูง เช่น ในฐานะเป็นเจ้าของ เป็นต้น ส่วนความชอบธรรมในอำนาจการปกครองนั้น หมายถึง รัฐบาลหรือผู้ปกครองมีสิทธิที่จะปกครอง และผู้อยู่ใต้การปกครองยอมรับสิทธิและอำนาจการปกครองนั้น ความชอบธรรมจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้ปกครองสามารถโน้มนำให้ผู้อยู่ใต้การปกครองมีความเชื่อและศรัทธาในสถาบัน¹ แสดงออกโดยการสนับสนุนและไม่ต่อต้านอำนาจของผู้ปกครองนั้น

ในสังคมประกอบไปด้วยปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนที่มีบทบาทและฐานะในระดับที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีอำนาจสูงสุด มีอำนาจเป็นรองหรือไม่มีอำนาจ ความต่างระดับในความเข้มของอำนาจในแต่ละปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนย่อมนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งในด้านความสัมพันธ์กันในสังคม แต่ศาสนาจะเข้ามามีบทบาทประนีประนอมลดความถึงเถียงในความสัมพันธ์ของบุคคลที่ค้อยกว่าในสังคมนั้น² เช่น หลักความเชื่อเรื่องกรรม ยอมรับในฐานะของคนตามหลักพุทธศาสนา เพื่อให้คนในสังคมที่อยู่ในสภาพดังกล่าว สามารถที่จะยอมรับและดำเนินชีวิตในสังคมนั้นๆ ได้อย่างสงบ ไม่เป็นปัญหาต่อผู้มีอำนาจในการควบคุม กล่าวโดยสรุปแล้ว ประโยชน์ของศาสนาเป็นไปเพื่อความชอบธรรมแก่ระบบระเบียบที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นของกลุ่มคนที่มีอำนาจเหนือผู้อื่นและมีประโยชน์ในการชดเชยปลอบใจสิ่งที่ขาดไป สำหรับกลุ่มชนที่มีอำนาจน้อยกว่า โดยเสนอให้ความหวังที่จะมีชีวิตที่ดีกว่าในชาตินี้หรือชาติหน้า เช่นความสุขในอาณาจักรของพระเจ้าหรือโลกพระศรีอริยเมตไตรย

สำหรับพุทธศาสนานั้น กำเนิดที่ประเทศอินเดีย ผู้มีบทบาทสำคัญในการรับพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำอาณาจักรและทำการเผยแพร่คือ พระเจ้าอโศกมหาราช ในฐานะที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงอุปถัมภ์พุทธศาสนา พระองค์ได้ทรงมีพระนามว่า พระเจ้าศรีธรรมมาโศกราช ทรงอาศัยธรรมของพระราชา ปกครองโดยธรรม เพื่อเป็นที่มา

¹ สมบูรณ์ สุขสำราญ พุทธศาสนากับการเมือง วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 ตุลาคม- ธันวาคม 2522 , หน้า 3.

² เศลาตเวงศ์และเศลาตโรสเซ็นเบอร์ก (รวบรวม) เขอรวมมองไทย กรุงเทพฯ : เพล็คไทย, 2520 , หน้า 20.

ของอำนาจในการควบคุมรัฐและสังคม¹ ก่อให้เกิดเป็นความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่าง ระบบ การเมืองฝ่ายอาณาจักรและระบบศาสนาฝ่ายศาสนา นับได้ว่า พระเจ้าอโศกมหาราชทรง เป็นแม่แบบของความเกี่ยวพันระหว่างอาณาจักรและศาสนา สำหรับประเทศที่นับถือพระพุทธ- ศาสนา

สำหรับประเทศไทย คนชาวไทยได้รับการสั่งสอนอบรมมาให้ยอมรับ ในอำนาจ และหน้าที่ของผู้นำมาโดยตลอด เริ่มจากในระดับครอบครัว มีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้นำ ขยาย กว้างไปจนถึงระดับประมุขของประเทศคือพระมหากษัตริย์ สมัยสุโขทัย พระมหากษัตริย์จะทรง ปกครองประชาชน เสมือนบิดาปกครองบุตร ในสมัยอยุธยา สังคมขยายขึ้นพร้อมกับรับอิทธิพล จากขอมยกย่องให้เสถียรพระมหากษัตริย์สูงขึ้น ถึงสมมุติว่าเป็นเทวราชา ทรงพระราชอำนาจ สิทธิขาดแก่เพียงผู้เดียว ผู้ใดจะละเมิดไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตามจากอิทธิพลของพระพุทธศาสนา จะช่วยย้่าว่า พระมหากษัตริย์ นอกจากมีหน้าที่ปกครองให้ความคุ้มครองป้องกันแก่ประชาชนแล้ว ยังต้องอยู่ภายใต้เงื้อมมือของธรรม กล่าวคือต้องปกครองโดยธรรมในฐานะธรรมราชาให้ ประชาชนได้รับความสุข ในสังคมพุทธศาสนาที่ รูปแบบการปกครองจึงค่อนข้างมีลักษณะเหมือนการ การทำสัญญาร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและประชาชน² พระมหากษัตริย์มีอำนาจอย่างสูงสุดได้รับ การยอมรับอำนาจนั้นจากประชาชนแล้ว พระมหากษัตริย์ต้องอยู่ในฐานะธรรมราชา ปกครอง ประชาชนด้วยคุณธรรม ไม่กดขี่ ข่มเหงหรือเลวร้ายเอาเปรียบจนเกินไป

พระมหากษัตริย์ เป็นผู้ได้รับการยกย่องให้มีสิทธิในการปกครองชนเป็นจำนวนมาก พระองค์ต้องทรงสามารถสนองตอบความต้องการทั้งทางด้านวัตถุของประชาชน³ และความต้องการ ทางด้านจิตใจให้กับผู้อยู่ใต้การปกครอง จึงจะเกิดการยอมรับ ยอมอยู่ใต้อำนาจ กล่าวคือ ทรง สามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีหลักการปกครองที่มั่นคง มีการพัฒนาประเทศช่วยให้ประชาชนอยู่ดีกินดีโดยทั่วกัน มีหลักประกันความปลอดภัยในดินแดนใต้อาณา ปกครอง ซึ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยเอื้อให้พระมหากษัตริย์มีสิทธิ มีอำนาจในการปกครองผู้อยู่ใต้อำนาจ บัญชาการมากขึ้น ส่วนการสนองตอบความต้องการทางด้านจิตใจ ในทัศนะตามสังคมพุทธศาสนานั้น ย่อมเป็นปัจจัยสืบเนื่องมาจากความสามารถในการตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุ เมื่อประ-

¹ บัณฑิตา สาระยา ธรรมราชาสมัยสุโขทัย วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-กันยายน 2520, หน้า 74.

² บัณฑิตา สาระยา เรื่องเดิม หน้าเดิม

³ สมบูรณ์ สุขสำราญ เรื่องเดิม หน้า 3.

ชาชนอยู่ดีกินดีแล้ว ประชาชนจะมีชีวิตที่ดี มีกำลังใจในการประกอบอาชีพและมีความรู้สึกลดลงกับ
 ความสามารถในการสนองต่อความต้องการทั้งทางด้านวัตถุและความสามารถสนองต่อความ
 ต้องการทางด้านจิตใจ นั่นคือ ความชอบธรรมของพระมหากษัตริย์ ในด้านความชอบธรรมทาง
 ด้านจิตใจ แม้จะเป็นเรื่องของนามธรรมแต่ในสังคมพุทธอย่างสังคมไทย พระมหากษัตริย์จะนำ
 ความชอบธรรมนี้มาพยายามเสริมสร้างสถานภาพของพระมหากษัตริย์ให้มีความถูกต้องและน่าเชื่อ
 ถือมากขึ้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงประสมปัญหาใน
 เรื่องของอำนาจ และความชอบธรรมในอำนาจการปกครองของพระองค์ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก
 ทรงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสยามมกุฎราชกุมาร ภายหลังจากการทิวคตของเจ้าฟ้า
 มหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมารพระองค์แรก พระองค์ไม่ได้ทรงรับการเตรียมพร้อมให้
 ดำรงตำแหน่งนี้มาก่อน ประกอบกับ ทรงได้รับการศึกษาอบรมในประเทศตะวันตกเป็นเวลา
 ถึง 9 ปี ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในสถานภาพของพระองค์ นอกจากนี้ยังทรง
 ประสมกับภาวะการณ์ที่มีความตื่นตัวของแนวความคิดประชาธิปไตยในสังคมไทยขณะนั้นอย่างกว้าง
 กว้างขวาง

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ในภาวะการณ์บ้านเมืองในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
 พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีเหตุการณ์ทางการเมืองหลายประการเกิดขึ้น อันส่งผลกระทบต่อ
 ท่อการดำเนินการปกครองประเทศของพระองค์ ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของประเทศใน
 ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ได้ทรงนำพระพุทธศาสนามาเป็นกุศโลบาย จัดการกับปัญหาทาง
 การเมืองดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินการปกครองประเทศของ-

พระองค์อย่างไร และในการนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากแนวพระราชดำริในเรื่องอุดมการณ์ชาตินิยม ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ความรักชาติ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และความยึดมั่นในพระศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องชี้นำทางค่านิยมจิตใจของประชาชนให้รู้จักกำหนดคนให้เป็นคนดี มีเมตตาธรรม รู้สำนึกในบาปบุญคุณโทษ และมีความรับผิดชอบตามฐานะและหน้าที่ของตน นำไปสู่ความร่วมมือควงค้ำของบุคคลในสังคมอันเป็นผลต่อเอกภาพของประเทศเป็นส่วนรวม ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงใช้พระพุทธศาสนาเข้ามาแก้ปัญหการปกครองประเทศ โดยได้ทรงแสดงแนวพระราชดำริทางค่านิยมพระพุทธศาสนาไว้มากมายออกมาในรูปบทพระราชนิพนธ์ พระบรมราโชวาท และบทความต่าง ๆ ทั้งนี้ล้วนมีผลต่อการปกครองประเทศในรัชสมัยของพระองค์ทั้งสิ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะทำการวิจัย
2. ศึกษาแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏออกมาในรูปบทความพระบรมราโชวาท งานพระราชนิพนธ์
3. ศึกษาว่าแนวพระราชดำริทางค่านิยมพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวดังกล่าวนี้มีผลต่อการดำเนินการปกครองประเทศขณะนั้นอย่างไร
4. ศึกษาพฤติกรรมตอบสนองของคนในสังคมที่มีต่อแนวพระราชดำริต่าง ๆ ค่านิยมพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวพระราชดำริทางค่านพระพุทธรศาสนาของพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในระหว่าง พ.ศ. 2453-2468

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เอกสารที่ใช้จะครอบคลุมถึงบทความพระบรมราโชวาท บทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังศึกษาเอกสารทางค่านพระพุทธรศาสนาที่ปรากฏในช่วงรัชสมัยของพระองค์และเพื่อเป็นการประกอบให้การวิจัยสมบูรณ์ขึ้น ผู้วิจัยจะใช้วิธีพูดคุยสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ทางค่านพระพุทธรศาสนา

หลักฐานที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิจากหอสมุดวชิรราช หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยจดหมายเหตุ พระราชกำหนด กฎหมาย ประกาศ พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ตลอดจนบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อที่จะให้ได้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ตรงตามแนวพระราชดำริทางค่านพระพุทธรศาสนาของพระบาทสมเด็จพะมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

สำหรับ เอกสารชั้นทุติยภูมิทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษค้นคว้าจากสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดคณะอักษรศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ หอสมุดมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งหลักฐานที่ใช้มีทั้งที่เป็นบทความ หนังสือ และวิทยานิพนธ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบว่าพระราชดำริทางค่านพระพุทธรูปศาสนาของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น มีผลต่อการดำเนินการปกครองประเทศในค่านต่าง ๆ ในรัชสมัยของพระองค์เพียงใด

2. งานวิจัยเรื่องนี้จะทำให้การศึกษาประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง และการปกครอง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความกระจ่างชัดและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในค่านแนวความคิดต่อพระพุทธรูปศาสนาของคนในสังคมไทยสมัยนั้น ทั้งในระดับผู้บริหารประเทศและในระดับคนทั่วไป รวมถึงค่านการดำเนินการปกครองประเทศในสมัยนั้นด้วย ซึ่งจะเป็นแนวทางการศึกษาวิจัยเรื่องในลักษณะนี้ต่อไป

อักษรย่อที่ปรากฏในเชิงอรรถ

- หจข. หมายถึง หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
 ร.5 หมายถึง เอกสารในรัชกาลที่ 5
 ร.6 หมายถึง เอกสารในรัชกาลที่ 6
 ท. หมายถึง เอกสารในกระทรวงต่างประเทศ
 น. หมายถึง เอกสารในกระทรวงนครบาล
 บ. หมายถึง เอกสารแผนกเบ็ดเตล็ด
 ม. หมายถึง เอกสารในกระทรวงมหาดไทย
 รล. หมายถึง เอกสารในกรมราชเลขาธิการ
 ก. หมายถึง เอกสารในกระทรวงกลาโหม